

Teodor Križka
Odchody

*Keď ľudské srdce dotýka sa smrti
a nevieš zrazu, čo je smrť, čo krása,
a netušíš, či duša práve smúti,
a či by radšej mala radovať sa -
na hrane noža, ktorý krája svety,
zadržíš dych. A cítiš, že ťa nesie
dobrácka ruka, i že tma tam svieti,
v tom temnom, vlčom,
spriepastnenom lese.*

*Doteraz si sa cítil celkom múdry,
a odrazu aj nemé batolaťá
vedia viac o tom, kto chce bývať
vnútri,
a preto búši na zamknuté vráta.*

Teodor Križka
Hudba

*Prehadzujem si telo cez stoličku.
Preč z kože, duša! Božie árie
voľne si spievaj, ako vtáča v kričku,
veď úzko v tele, pritesno mi je!*

*Necítim bolesť. Ako čerstvé očka
na modrých pančuškách sú oblaky.
Aj keď si úzkosť znova na mňa počká,
s vtáčikmi budem chvíľu rovnaký.*

Teodor Križka
Odprevádzanie zvonov

*A zvesovali zvony z katedrál.
Po koľký raz už odlievali delá...
Každým z tých zvonov sám som
umieral,
priveľmi živý pre úzkosť, čo chcela
odrazu všetko, sen aj obyčaj...
Len budúcnosť múch navštevuje lajná.
Odvalu mi vráť, aspoň požičaj
istotu krokom, štedrá, dobroprajná
erbovnosť viery! Prázdno vo veži,
tá neprítomnosť srdca v ľudskej hrudi
tak kričala by, na čom záleží!
Zvesujú zvony. Kdeže tu nájsť ľudí?
Vezú, ach, vezú zvony na pohreb
bez sprievodu a bez kňaza a vencov.
Umieram s nimi v básni do prosieb
s nádejou čoraz vrúcnejšou a väčšou.*

*S nádejou skláňam hlavu k poklone.
Zvesená hlava, telo k Bohu leží...
A búši srdce vo mne, vo zvone,
za všetko ticho
onemených veží.*

Teodor Križka
Imelo

*Keď hľadím na guľôčky imela,
zažiada sa mi zavše šepnúť: tu som.
Ste ako guľky, čo len vystrelia,
ale už teraz letia mojím srdcom.
Aj plody hlohu, šípky na jeseň
prípomenú mi na košeli strelu,
červenú ako krv, čo ponesiem
uprostred hrude k poslednému cieľu.
Radšej nech život, krásny neznámy,
útočí plodmi, ktoré zrejú v kuse,
než by mal z hlavni páliť guľkami,
čo každú chvíľu párajú mi srdce.*

Teodor Križka
Z údelu

*A nežne hovoria, a vyjú hlasom vlčím.
Nič, čomu rozumiem, a preto radšej
mlčím.
No mlčím zúrivy, krutý a onemený,
že ticho nechodí, len ústa zaleje mi.
Mám pery z vosku sviec, mám jazyk
miesto knôtu,
mlčím už koľký verš, a koľký obraz,
notu.
A mlčím nádheru, že je a nie je ničia,
i že je krása ker a sám Boh horí z
kríčia.
Že horí z klasov, z tráv, odkiaľsi z
hĺbky trsov,
a ticho nechodí, láme ma na sto kusov.
A ticho nechodí, ticho ma nevyjedá,
nakoniec, čím by ho ponúkla moja
bieda.
A ticho nechodí, ticho ma roztrháva
na verše, na hudbu, a aká je to sláva!*

Teodor Križka
Mních

*Mohli by spáliť všetky knihy kníh,
no nezavraždia v ľudskej duši Boha.
V kláštore jeho prírody som mních
a jemu patrí každá moja sloha.
Odpusťte mu, že sa nezmohol
na viac než v stráni na studničnú
vodu.
Dobrá je, ostrejšia než alkohol,
vždy chutila a chuť môjmu rodu.
A môžete mi zničiť stráň a les,
v noci sa oči pozerú na oblohu,
a je tam večne, včera ako dnes,
Evanjelium o tom istom Bohu.
A keď nič iné, iba väzenie
prichystáte mi, lebo nie som súci
pre vašu pravdu - len ma zaženie
k Evanjeliu, čo mi Boh dal v srdci.
Zoblečte ma a celkom dohola
ostrihajte a hod'te týrať falši.
Vyžeňte Boha hoci z kostola.
Za tri dni znova postaví si krajší.
Môžete spáliť všetky knihy kníh,
nespálite však knihu lásky, bôľu.
V kláštore Božej prírody som mních,
zo všetkých fariieb dúhy nosím štôlu.*

Teodor Križka
Cval

*Jedného dňa, keď zodvihnú ťa nohy,
postojíš chvíľu, urobíš však krok,
a po ňom prídu krokov celé stohy,
čo krok, to radosť, no aj zármutok.
A prebudí sa, čo ti v hrudi drieme,
uprostred srdca, a nie povedľa,
a zodvihnú ťa všetky živly zeme,
a pocválaš s tou zemou bez sedla.
A myslíš si - máš na to všetko nárok,
na vzopätie aj na skok do výšok,
nie iba na cval do belavých diaľok,
na dôležité, no aj na zvyšok.
A pre tú chvíľu, keď máš detskú bradu
vyššie než tráva, vyššie ako kôň,*

*zamiluješ sa do rizika pádu,
a cválaš, cválaš, cválaš vlastne poň.*

Teodor Križka **Oliva**

*Z ostatkov pahreby, čo vo mne tlie,
načieram prstom, píšem na listy.
Ten popísaný pošlem po vetre,
popolom píšem znova na čistý.
Na kožu obrátenú naruby
odkazy píšem, verše nikomu,
tie básne požehnanej záhuby,
nedopísanú Božiu ikonu.
Útržky odpočutých myšlienok...
Pred Božím súdom každá spočinie.
Že zapustila vo mne korienok,
vyhnala listy, ale plody nie.
Z pahreby píšem prstom po holom
na sivé úzke lístky olivy
v nádeji, že ma aspoň popolom
na súde jeden ospravodliví.*

Teodor Križka **Báseň**

*A nepríde to vtedy, keď to chcete,
a neodchádza, hoci treba spať,
a hriešne je to nádherné a sväté,
a milenka to nie je, ani mať.
A nepadá to, nepadá to z nebies,
a nestúpa to z pekiel ako dym,
a odkiaľ to je, načo to je, nevieš,
len na prasknutie napĺňaš sa tým.
A roztrhne ťa v strede hrude kdesi,
nájdúc si na to pádne dôvody,
a v jednom geste, práve tam, kde nie
si,
i pochová ťa, i ťa porodí.
A zmaže ťa, a napíše ťa znova,
a uhnetie ťa, požičia ti dych,
a dá ti meno Adam, do úst slová,
a už viac nie si svoj, no ich, len ich.*

Teodor Križka **Obraz**

*Sme tu len traja, my a verný pes.
Smejeme sa, a netušíme na čom.
Je sviatok, hoci utorok je dnes
a mali by sme namáhať sa s plačom.
Sadíme jablonky. Len jamy kopeme,
korene s citom prikrývame hlinou.
Ó, pochválené bud'te, korene!
Žehnám vám život plný dobrých
činov.
Pes na to hľadí, zdá sa, rozumie
podivnej námahe dvoch rozosmiatych
chlapov.
Nás trochu je teraz plné záhumnie.
Radosť sa zrejme riadi presnou mapou
a netuší, ach, áno, radosť vie,
kedy a kam prísť len tak na návštevu.
Jablonky sadíme. Nie mnoho, iba dve.
Až po potok je z toho plno spevu.*

Teodor Križka **Ostrov**

*Nebolo miesta, kde by nebolo
nízkosti, tak som hľadal vznešené.
Došiel som k moru, na breh, na mólo
a vybral fľašu s lístkom z kešene.
Fľaštička, plávaj! Prúd ťa poniesie
k dajakým krajším, lepším ostrovom.
K dajakej prapôvodnej noblese,
odznova žitej ľudmi po novom.
Fľaštička báseň. Loďka z papiera
na vodách k časom iba budúcim.
Ten uzlík, čo mi v hrdle naviera.
Láska, ktorou sám seba hrdúsim.*

Teodor Križka **Počasie**

*Padá sneh,
sneh bielych pieh
na žlté mihalnice púpav.
Anjel sa vrhol,
strmý bol však breh.
Dopadol na ľad,
kde sa včera*

kúpala.
A nie je plus,
že ako mŕtvu hus
šklbe ho
nečakaný vietor.
Nechceš ísť nikam,
ale predsa skús.
Rád by som nielen
zjari
zimu stretol.
Objím ma.
Nech ťa dojíma
násobok tepla,
prilož si ma na hrud'.
Padá sneh.
Len sadze z komína
na ten sneh
kreslia
živú čiernu labuť.

Teodor Križka

Večnosť

Keď myslím, myslím na teba,
na všetky tvoje obrazy.
Tak spomína si pahreba
na oheň. Sťa kvet do vázy
vraciaš mi krásu do zmyslov
a zmysel vraciaš do krásy.
Iba mlč, slovka nevyslov,
vidím ťa takú, aká si.
Si duša, čo mi nad mračná
vynáša vtáča menom cit.
Si jednoducho zázračná,
a bez zázraku ako žiť.
Si večnosť, ktorá po nebi
skutočnosť kreslí snom
a skladá drevo z pahreby
a z ohňa rozkvitnutý strom.

Teodor Križka

Ruža

Kým niet ťa, plný dôvery
k tlkotu srdca, s ktorým bývam na vy,

hádam tvoj návrat po perí
holubov v okne, z čiernej kávy.
Či veselý som, či mám strach,
či odpočívam, či sa trápim práve,
hádam ho podľa čísel na autách,
podľa rýb, keď sa blysnú v splave.
Keď maľuje ťa z trávy dym
a keď ťa domalúva opar,
každý ťah tomu štetcu závidím,
skúšam ich aspoň zopár.
Sú také ťahy, napríklad
oblúčik úst a noštek nad ním,
ktorý ma učí kráse netykať,
ale ju chváliť onikaním.
A čakám ťa, a čakám od svitu,
a čakám v noci, čakám v spánku.
A ako ružu k básni rozvitú
na čele cítim tvoju hánku.

Teodor Križka

Chrám

Máš prosby ty, mám prosby ja,
a máva občas prosby takmer každý.
Ale mňa práve smädnom opíja
prosba stáť, vyčkávať ťa v daždi.
Tak už príd', krása, večný vozataj
drobností môjho túžiaceho srdca.
Rozbi ma, ale späť ma poskladaj
nie podľa môjho - podľa svojho kľúča.
Hoď do mňa, slepej, chladnej vitráže,
svoj živý, nehynúci kameň,
nech vyjaví sa, nech sa ukáže,
či aspoň kúsoček je hoden tvojich
ramien.
Stojím tu v daždi, dokorán a sám,
len prosbami ma smädná túžba hostí.
Uhneť ma z hliny, vypáľ, postav
chrám
z bolesti mojich vyprahnutých kostí.
Rozbi ma na prach, navráť podobu
radosti môjmu nezvratnému smútku.
Pozri sa do mňa ako do hrobu
a ak nič viac, tak hoď tam aspoň
hrudku.

Teodor Krížka

Kamienky

Na brehu sedím. Ako spomienky
na drobné šťastie, vzdorujúce falši,
do temnej vody hádzem kamienky.
Jeden a druhý, desiaty... a ďalší.

Kým padnú na dno, čeria hladinu
a keď ich niet, sú po nich aspoň kruhy.
Poprcha na breh, slnko zláti mu
bútľavé vrby zrkadlením dúhy.

Rozmýšľam nad tým, verte, neklamem

-
keď hádzem kameň, prečo hovorím
mu:

možno raz sám sa zmením na kameň.
Rozčerím rieku pádom na hladinu.

Teodor Krížka

Básnikovi nebies

Čo viac? Čo viac, môj drahý neznámy?

Stačí ti, že ma nepreinačili?

Ty predsa hýbeš galaxiami!

Čo pridať k tvojej imaginácii?

Môžem prejsť krížom-krážom, hoci
skrz

každý tvoj atóm, nepridám k nim
smietku.

Ešte aj kvapky mojich slz

len navršujú na ne vrstvu zmätku.

Čo mám, mám z tvojho. Celkom

chudobný,

prach z prachu kostí, načieram len z
vedra

bohatstva tvojho. Zázrak urob mi,
pokorou opáš moje nahé bedrá.

Na kolená ma zraz, až na zem, do
prachu,

nech uzriem vlastnú tvár, a potom z
pásma

rozkladu vyved' moju vieru, odvahu
milovať pokáním, a spas ma.

*

Z ľudského hľadiska sa dá hovoriť o množstve uhlov pohľadu, z Božieho o jedinom.

Teodor Krížka

Ticho

Ty ticho sveta v neustálom hluku,
ty v tichu sveta neprestajný krik!
To ty mi nehou zadržiavaš ruku,
keď vo mne biť sa ide prosebník.

To ty ma učíš, že je vo mne dobré
len čo je z teba, opak nevôle.

To tvoja láska o milodar žobre
za stĺpom môjho srdca v kostole.

Netreba chodiť dni a kilometre
po tvoju svätú, milosrdnú dlaň.

Na každom centimetri ty si v centre,
tam, kde je odpustenie, vďačnosť zaň.

To ty si stred, niet inakšieho stred,
Kalvária, tam, na Golgote - kríž.

To ty si žobrák, ktorý sýti biedu
prebytku nášho. To ty hlasno spíš

v zamknutom srdci, pokým neokreje.

To ty si strecha našich biednych
striech.

To ty si láska, ktorú na galeje
posiela denne každý ľudský hriech.

To ty si skrotil horlivý hnev Petra
a krotko spokojňuješ moju zlosť,
keď lomcuje mnou ľahký poryv vetra
v strachu, aká nás čaká budúcnosť.

Zožni ma, zomeľ na žarnove múku
a vymies s vodou, upeč na chlebič.

Ty ticho sveta v neustálom hluku,
ty v tichu sveta neprestajný krik!

Teodor Krížka

Pieseň hlohu

Ja nie som dobrý, nemám žiadnych vlôh,
len oči, srdce, ústa, ruky, nohy.

Dobrý je vo mne hriešnom iba Boh,
on má vlôh mnoho, celé stohy.

Som iba v stráni rozkvitnutý hloh
a chválím slnko, že mi dalo kvety.

Dobrý je vo mne hriešnom iba Boh,
to on mi cestou do slepoty sviati.

Len splnil sľub, že medzi dvoch či troch
zostúpi, ak sa zídu v jeho mene.

Dobrý je vo mne hriešnom iba Boh,
veď láska s vierou nádejou sú zeme.

Teodor Križka
Aleluja!

Čože sa stalo práve tejto noci?
Do hrobu si sa pozrel, vieš už, kto si.
Ku hrobu vedie toľko ľudských stôp,
len jeden jediný je prázdny hrob.

Čakala Boha každá jedna noha,
nezbadali ho, zabili si Boha.
Po troch dňoch zmŕtvychvstal však Boh,
bozkáva svojim vrahom členky nôh.

Buď čímkoľvek, aj malomocným Jóbom,
plač od bolesti, iba nebuď hrobom,
nepochovávaj v sebe, nenadbiehaj tým,
čo hrobom sú, kde leží Boží Syn.

Zatiahlo sa, tma na nebeské báne
zlovestným prstom píše, dokonané.
Krvavé telo rubáš zakryje,
na tretí deň hrob prázdny je.

Ku hrobu utekajme v údive a bázni,
ku hrobu vlastnej duše, či je prázdny,
každý deň, zjari, v lete, v zime, v jeseni,
či z nášho hrobu Boh ustal vzkriesený.

Teodor Križka

**Nevidíme veci samé, vidíme ich odraz v nás. Zrkadlo vidí pourch, človek hľadá vnútro.*

** Každá myšlienka je i príležitosť na lásku, i na nenávisť. Ostatné je vec charakteru.*

** Koľko ešte štátov treba zničiť, koľko ešte národov vrhnúť do biedy, koľko ešte ľudí treba zmasakrovať, aby nakoniec nastúpilo šťastie...*

** Keby si každý uvedomil, čo všetko nepotrebuje, bol by medzi ľuďmi prebytok...*

** Sú dve civilizácie uprostred nás, civilizácia brucha a civilizácia ducha...*

** Gramotnosť nie je schopnosť čítať písmená, ale ich obsahy...*

** Všetko, čo nesilnie a nerastie, chradne a upadá. Všetko, čo je živé, prechádza každým štádiom na tejto krivke. Preto byť na vrchole nie je nijaká trvalá radosť.*

** Starosti vychovávajú, bezstarostnosť otupuje.*

** Nie sme zelóti! Náš Kráľ nás nevedie do boja proti Rimanom za oslobodenie spod kolonializmu, ale do boja proti vlastnému hriechu...*

** Talentov je habadej, géniov málo. Talent a génius sa líšia charakterom.*

** Duchovne slepý môže byť rovnako negramotný ako intelektuál. Satan je génius zloby a falše, nie hlupáčik z televíznych rozprávok.*

** Umenie je spôsob lásky.*

** Šťastie je stav duše. Zbytočne ho hľadať mimo nej. Ak nie je na šťastie spôsobilá, nepostrehli by ste ho, ani keby ste sa s ním zrazili čelom.*

** Občas podľahnem pokušeniu, či sa náhodou v našom národe nestal zázrak a nakuknem do diskusie pod stanoviskami politikov. Ale verte mi, hneď aj bežím preč. Veľmi si vážim hnoj, ten, ktorý potrebujeme na zlepšenie kvality pôdy. Ale tento hnoj s kravským či konským hnojom, ba ani s tým slepačím nemá nič spoločné. Dva dni sa z toho spamätávam a týždeň liečim.*

** Legislatívci sú ľudia, ktorí uzákoňujú protizákonné. Je to čosi podobné na jav, keď sa výkladom Starého zákona stane jeho opak. Majme sa preto na pozore, aby sa to neprihodilo aj interpretácii Evanjelia...*

** Niet šťastia (teda ak šťastie vnímame ako tie záblesky harmónie a blaženosti) bez lásky, bez viery, bez námahy, bez obety, bez bolesti. Ony sú integrálnou súčasťou šťastia, jeho predpokladom. Ak sa sústreďujeme na blažený výsledok, všetko, čím je podmienený, začneme vnímať ako prekážku, nie ako schodisko k nemu.*

** Každý z nás je Sitno. V každom z nás spí sitniansky rytier. Spí, lebo spí naše svedomie. Až sa zobudí diktatúra svedomia, zobudia sa aj rytieri.*

** Dejiny pulzujú ako srdce. Kým je to tak, ľudstvo žije...*

** Návrat do rozprávky nie je návrat do ilúzie, ale rozpomätanie sa na múdrosť.*

** Naši predkovia odnepamäti ani neuvažovali, či chcú mať rodinu a deti, a nehľadali spôsoby, ako sa vyhnúť počatiu, a to bez ohľadu na materiálne zabezpečenie. Bola to súčasť ich prirodzenosti. Nehľadali možnosti, ako si čo najdlhšie užiť život a až následne, ako akúsi zábavku či pridanú hodnotu, priviesť na svet jednu či dve "hračky" vo veku, keď už často sami trpia nejakou formou opotrebovania. Tak je to doposiaľ u zdravých národov, u ortodoxných židov či moslimov. V tomto zmysle je pohľad na postkresťanskú Európu žalostný. Je to priama ukážka nesprávneho nastavenia hodnôt a teda cesta k sebazáhube. Zároveň je to však dôkaz, že primného ľudí vyberá nesprávny obraz života z ponuky hodnôt, teda volí si eutanáziu vlastného rodu či etnika. Neospravedlňuje ho ani to, že na ten koniec nedovídi.*

*** Všetko je vo vesmíre v poriadku. V neporiadku je iba ľudská duša.**

O SLOVÁCH

Každý z nás, tobôž verejný činiteľ, by mal zvažovať, čo o kom povie verejne. Slová nie sú nijaké mydlové bubliny, ktoré znenazdajky puknú, a už ich niet. Slová sú ako kozmické sondy vyslané do ďalekého vesmíru. Darmo nám zmizli z očí, vôbec to neznamená, že sa stratili. Slová sú od večnosti, vstupujú do nás, oplodňujú našu myseľ a rodia sa v podobe myšlienok, aby vystúpili ústami do sveta, alebo boli zaznamenané pomocou písmen. Jedni i druhé trvajú bez ohľadu na rozpad papiera. Žijú už svojím autonómnym životom. Žijú a konajú veci, ktoré už ovplyvniť nevieme. Môžu začínať lásku, ale aj nenávisť. Môžu človeka povzbudiť, ale aj zobrať mu dobré meno a neraz i česť. Kým si politici, novinári, spisovatelia neuvedomia metafyzickú podstatu slova, že slovo naozaj je Boh a na počiatku bolo u Boha, ale telom sa stalo, budeme sa stále viac potácať ako slepí opilci, kým nenarazíme na okraj priepasti. Slovo nie je iba s tým veľkým S, nie je to iba Pán Ježiš. Poznáme státisíce slov s malým začiatočným písmenkom, ktoré však rovnako na počiatku boli u Boha. Bez Boha niet ničoho, on je mohúcnosť všetkých možností. Je to Absolútne, z ktorého povstáva všetko a bez ktorého nepovstane nič. Učme sa askéze slova. Naše slová nás síce opúšťajú, ale trvajú a blúdiac po svete narážajú na ďalších, ktorí ich pretvárajú. Slová rastú ako snehová guľa. Z malej guľôčky môže byť smrtonosná lavína. Z mávnutia krídlami motýľa v juhoamerickom pralese môže vzniknúť búrka v Indii. Nesprávne volenými slovami, slovami, ktoré ponížujú, zraňujú, vraždíme dušu človeka bez toho, aby sme si to uvedomovali. A páchame svoju duchovnú eutanáziu.

Teodor Križka Oberačky

*Ako rieka koryto a prameň,
ako plameň siahovicu dreva
potrebujem, Pane, tvoje amen,
potrebujem Ducha, ktorý spieva
dúhou v krídlach motýľov a vtákov,
vlhou v poli, krásou
aspoň takou dlhou
ako modlitba, čo s vďakou
vykrikujem mlčky z vlastných kruhov.
Objím si ma ako súdok vína,
meľ ma ako zrno na žarnove,
Ty, čo zo skál vieš si uhniesť syna,
nieto ešte svojím dychom v slove.
Aj ten sud je zväzok dúh, čo zviera
obruč, a aj žarnov je len kameň.
Objím ma a meľ ma, moja viera,
lisuj zo mňa víno. Amen. Amen.*